

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI ÉMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-869/2021. számú ügyben
a gyámhatóság eljárása nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá
nyilvánításával összefüggésben

Előadó: dr. Győrffy Zsuzsanna

Érintett szervek: Budapest Főváros Kormányhivatala

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-869/2021. számú ügyben
(előzményi szám: AJB-6872/2020.)**

A vizsgálat megindítása

A Semmelweis Egyetem I. sz. Gyermekklinika Újszülöttsebészeti Osztályának (a továbbiakban: Újszülött Osztály) vezetője egy 2019 februárjában született, rendezetlen családi jogállású, nevelésbe vett gyermek ügyében fordult hozzám és kérte a segítségemet.

A panaszbeadványban foglaltak és a csatolt iratok szerint a gyermeket születése óta az Újszülött Osztályon kezelik. A gyermek állapota kezdetben nagyon súlyos volt, de több műtéttel és több, mint egy éven át tartó infúziós kezeléssel sikerült őt meggyógyítani. Jelenleg speciális ápoláson kívül egyébre nincs szüksége, több mint fél éve nem szorul kórházi kezelésre. A gyermeket az édesanyja nem látogatja, nem is érdeklődik felőle. A gyermek gyermekvédelmi gyámja 2020. július 30-án az illetékes Budapest Főváros Kormányhivatala Gyámügyi és Igazságügyi Főosztályának vezetőjétől (a továbbiakban: Fővárosi Gyámhivatal) kérte a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítását, a gyám kérelméről azonban a beadvány Hivatalomhoz való benyújtásáig (2020. november 11.) érdemi döntés nem született.

A panaszbeadvány alapján felmerült a jogállamiság elvével, a jogbiztonság követelményével és a tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal, valamint az érintett gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásság gyanúja, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján a Fővárosi Gyámhivatal vezetőjétől – az ügy iratmásolatainak csatolásával együtt – részletes tájékoztatást kértem.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- a jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: „*Magyarország független demokratikus jogállam.*” (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés);
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: „*Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*” (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés);
- a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.*” (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés)

Az alkalmazott jogszabályok

- az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);
- gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyszr.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet, (a továbbiakban: Gyer.).

A megállapított tényállás

A rendelkezésemre álló iratok alapján a *következő tényállás rögzíthető*. A gyermekvédelmi gyám a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítására vonatkozó, 2020. július 30-án kelt kérelme azt tartalmazta, hogy a gyermek az anya gondozatlan terhességéből is fakadó koraszülöttsége és betegségei miatt a születése óta kórházban él.

A gyermek születésekor az illetékes Veszprémi Megyei Kormányhivatal Veszprémi Járási Hivatalának Gyámügyi Osztályához (a továbbiakban: Veszprémi Gyámhivatal) 2019. február 20-án gyermekvédelmi jelzés érkezett a gyermek veszélyeztetettsége ügyében. A jelzés alapján Veszprémi Gyámhivatal a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése ügyében hivatalból eljárást indított. A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése ügyében folytatott eljárást a Veszprémi Gyámhivatal a 2019. április 1-én kelt VE-09/GYAM/00797-20/2019. számú végzésével az eljárás folytatására okot adó körülmény hiánya miatt megszüntette.

Az édesanya lakcímváltozása okán illetékessé váló Zala Megyei Kormányhivatal Zalaszentgróti Járási Hivatala (a továbbiakban: Zalaszentgróti Gyámhivatal) 2019. augusztus 22-én hivatalból eljárást indított a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése ügyében.

A Zala Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat átiratában arról tájékoztatta a Zalaszentgróti Gyámhivatalt, hogy a gyermek állapota miatt csak ápolást-gondozást nyújtó intézményben helyezhető el. A gyermek súlyos egészségi állapota és az édesanya együttműködésnek teljes hiánya miatt az orvosi beavatkozások zavartalan biztosítása érdekében gyermekvédelmi gyám eseti gyámként történő kirendelésére tettek javaslatot. A Zalaszentgróti Gyámhivatal 2019. október 3-án kelt ZA-06C/GYH/378-6/2019. számú határozatával a gyermek részére gyermekvédelmi gyám személyében eseti gyámot rendelt a gyermek egészségügyi ellátásával összefüggő jogok gyakorlására a gyermek ideiglenes elhelyezéséig. Az eseti gyám kirendelésére azért volt szükség, mert több egészségügyi beavatkozás mellett a szívműtetre is váró gyermek édesanyját a Kórház nem érte el még ahhoz sem, hogy beszerezze tőle a műtét elvégzéséhez szükséges hozzájárulását.

A kapott tájékoztatás és a rendelkezésre álló iratok arra nézve nem tartalmaznak információt, hogy a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában miért nem döntöttek.

A Zalaszentgróti Gyámhatóság a 2020. március 10-én kelt, ZA-06C/GYH/135-7/2020. számú határozatával 2020. március 16-ától kezdődően nevelésbe vette a gyermeket, az anyai kapcsolattartást szabályozta. A rendelkezésre álló információk szerint e határozat ellen jogorvoslati kérelmet nem nyújtottak be. A határozat tartalmazza az anya figyelmeztetését a kapcsolattartás elmulasztásának következményeire. E határozat indokolásából kiderül, hogy a nevelésbe vételi tárgyalást a gyámhatóság megtartotta, ezen az édesanya részt vett. Az édesanya úgy nyilatkozott, hogy az elhangzott tájékoztatásokat megértette, munkahellyel, állandó jövedelemmel nem rendelkezik, gyermekét ritkán látogatta. A határozatot a tértivevény adatai alapján a gyermek édesanyja 2020. március 12-én személyesen átvette.

A gyermekvédelmi gyám a kirendelését követően megkereste az édesanya lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálatot, hogy értesítse őt az elérhetőségeiről. A gyermekjóléti szolgálat telefonon történt tájékoztatása szerint nem tudták az édesanyának átadni a levelet, mert elköltözött. Az édesanya a költözés tervéről és tényéről, továbbá az új lakóhelyéről, elérhetőségeiről nem tájékoztatta a gyermekjóléti szolgálatot.

Az Újszülött Osztály vezetőjének tájékoztatása szerint a gyermeket a születése óta az édesanyja mindössze két alkalommal látogatta meg, a nevelésbe vételt követően pedig kísérletet sem tett arra, hogy meglátogassa, vagy legalább érdeklődjön felőle.

A gyermekvédelmi gyám megkereste a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Örökbefogadási Szolgálatát (a továbbiakban: Örökbefogadási Szolgálat), hogy van-e a nyilvántartásban olyan örökbefogadni szándékozó, aki ezzel a különleges és körültekintő gondozást igénylő helyzettel meg tud birkózni és – ezt vállalva –

örökbefogadná a gyermeket. Az Örökbefogadási Szolgálat tájékoztatta a gyermekvédelmi gyámot, hogy a gyermek egészségügyi állapotát figyelembe véve van reális esély a gyermek örökbefogadására.

A Fővárosi Gyámhivatal vezetőjének válasza szerint a gyermekvédelmi gyám kérelmére a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása ügyében az eljárás 2020. augusztus 7-én indult. A gyermeket a hatóság a 2021. január 25-én kelt, BP/0506/00190-1/2021. számú határozatával két évre örökbefogadhatónak nyilvánította, és ezzel egyidejűleg az édesanya kapcsolattartási jogát a határozat véglegessé válásától számított 12 hónapra szüneteltette.

A gyermeket örökbefogadhatóvá nyilvánító határozat egyebek mellett tartalmazza, hogy Zalaszentgróti Szociális, Család- és Gyermekjóléti Központ 2020. augusztus 3-i „GYSZ-8” helyzetértékelése szerint a gyermek édesanyja a személyes kapcsolattartás jogával az elmúlt félévben nem élt, a Kórház szociális munkásának tájékoztatása szerint egy alkalommal sem látogatta meg gyermekét a kórházban. A kapcsolattartásra jogosult édesanyját azon egy alkalommal, amikor állandó lakcímén tartózkodott, az esetmenedzser erősítette és támogatta abban, hogy mennyire fontos az, hogy személyesen tartson kapcsolatot a gyermekével, hogy a kötődés kialakulhasson kettejük között, vagy legalább megismerje gyermeke, tudja, hogy ki az édesanyja. Az édesanyjának hivatalos ügyintézésben segítségére volt az esetmenedzser, ugyanakkor az édesanyjával a helyzetértékelést aláírni már nem tudta, mivel nem tartózkodott az ellátási területen életvitelszerűen.

A Fővárosi Gyámhivatal intézkedett az édesanya –társhatósági megkeresés útján történő – személyes meghallgatásáról is. A Zala Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztály tájékoztatása szerint az édesanyját meghallgatni nem tudta, a 2020. december 17-i ismételt idézésére sem jelent meg, távolmaradásának okát sem jelezte.

Válaszában a főosztályvezető hivatkozott a Ptk. 2020. szeptember 1-jétől hatályos 4:124. §. (3) bekezdésében foglaltakra. Eszerint az ideiglenes hatályú elhelyezést és a nevelésbe vételt elrendelő határozatokban figyelmeztetni kell a szülőt arra, hogy ha a gyermekével nyolc hónapig nem tart rendszeres kapcsolatot, vagy három hónapon át semmilyen formában nem tart kapcsolatot, illetve életvitelén, körülményein nem változtat és emiatt a nevelésbe vétel nem szüntethető meg, a gyermeket a gyámhatóság örökbefogadhatóvá nyilvánítja.

Tekintettel arra, hogy a 2020. szeptember 1-jét megelőző ideiglenes hatályú elhelyezést és nevelésbe vételt elrendelő határozatokban a szülői figyelmeztetések még az egyéves rendszeres és a féléves teljes kapcsolattartás hiányára irányultak, ezért a nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása ügyében a 2020. szeptember 1-jétől hatályos rövidebb időtartamok jogkövetkezményeit a gyámhivatal eljárásában még nem alkalmazhatta.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. az Ajbt. 18. § (5) bekezdése alapján, *ha az ügyben jogerős közigazgatási határozat született, az alapvető jogok biztosához ennek közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni.*

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 16. § (1) bekezdése szerint a

gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete, illetve a gyámhatóság gyakorolja.

A Gyszr. 1. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság feladat- és hatáskörét a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatala, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal gyakorolja. Mindezek alapján az ügyben érintett hatóságokra kiterjed a vizsgálati hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

A jelentés megállapításai kapcsán hivatkoznom kell arra, hogy az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület elvi élel mondta ki: *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű, terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, illetve 67. § (1) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. A tisztességes eljárás jogának érvényesülése kapcsán érdemes kiemelni, hogy külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *„tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot”*.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1)

bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybíróági gyakorlat továbbra is releváns. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető, kiszámíthatóan szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy *a kiszámíthatóság és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok mellőzése, figyelmen kívül hagyása. Érdemes utalni itt arra az alkotmánybíróági tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák *gazdaságossági és célszerűségi okokból*, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszűrés követelményének érvényesülése címén *sem mellőzhetők*.

2. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti.* A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

Ezt az alaptételt rögzíti az Egyezmény preambuluma is: a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésre, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény 3. cikke alapelveként minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot *a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre* kötelez.

3. Az Alaptörvény XXIV. cikke immár kinyilvánítja *a tisztességes eljáráshoz való jogot*. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybíróági tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan

összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az ügyfél közigazgatási határozathozatalra vonatkozó joga nem tehető függővé attól, hogy a közigazgatási szerv milyen időpontban hajlandó dönteni a hatáskörébe utalt ügyben. A közigazgatásnak ugyanis alkotmányos kötelessége, hogy a hatáskörébe utalt ügyben, az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. A közigazgatási eljárás nem nélkülözheti a kötelező ügyintézési határidőket.

III. Az ügy érdekében

Eljárásom során az ügyben eljáró Fővárosi Gyámhivatal eljárásának *alapjogi aspektusait, jogállami követelményeit* vizsgáltam. Kiemelt figyelmet szenteltem annak, hogy az érintett *gyermek legjobb érdekét figyelembe vevő eljárás elve* miként érvényesült.

Az ügyben a Ptk. eljárás megindulásakor hatályos 4:124. § (1) bekezdésének a) és b) pontja a kiindulópont. E szerint a gyámhatóság a nevelésbe vett gyermeket legfeljebb két évre örökbefogadhatónak nyilvánítja, ha a szülőjének szülői felügyeleti joga nem szűnt meg és a szülő önhibájából gyermekével egy éve nem tart rendszeres kapcsolatot vagy fél éven át semmilyen formában nem tart kapcsolatot, illetve életvitelén, körülményein nem változtat, és emiatt a nevelésbe vétel nem szüntethető meg; vagy lakó- és tartózkodási helyét az új lakó- és tartózkodási helyének hátrahagyása nélkül megváltoztatja, és az annak felderítésére irányuló intézkedések hat hónapon belül nem vezetnek eredményre.

A Gyer. 37. § (2) bekezdése szerint az örökbefogadhatónak nyilvánítás kérdésében a gyámügyi feladatkörében eljáró kormányhivatal – ha nem indult a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti per – soron kívül jár el. A Gyer. 37. § (7a) bekezdése szerint az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárásban – a kapcsolattartás megvalósulása tekintetében a Ptk. 4:124. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt időtartamok vizsgálata során – a vizsgált időszakba a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésének időtartamát is be kell számítani.

A rendelkezésemre álló iratok szerint a Zalaszentgróti Gyámhivatal 2019. augusztus 22-én hivatalból eljárást indított a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában. 2019. október 3-án a gyermek részére eseti gyámot rendelt a gyermek egészségügyi ellátásával összefüggő jogok gyakorlására a gyermek ideiglenes elhelyezéséig. Nem áll rendelkezésre információ arról, hogy a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában ekkor miért nem született döntés, a nevelésbe vételére pedig miért csak 2020. március 16-i kezdettel került sor.

Vizsgálatom a Zalaszentgróti Gyámhivatal a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában folytatott eljárására nem terjedt ki. Az *örökbefogadhatónak nyilvánítási eljárás során a kapcsolattartási időpontok tekintetében* a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésének időtartamát is be kell számítani. Rá kell mutatnom így arra, hogy ha a Zalaszentgróti Gyámhivatal a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában indított eljárásában *az Gyvt.-ben meghatározott határidőn (az eljárás megindulásától számított 30, 45, illetve 60 napon) belül meghozza a döntését, akkor a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítására jóval korábban megnyílt volna a lehetőség.* Az édesanyja a gyermeket ugyanis a születését követően mindössze két alkalommal látogatta meg, 2019. október 3-e, az eseti gyám kirendelését követően pedig semmilyen formában nem tartott kapcsolatot a gyermekével.

A feltárt tényállás szerint a gyermekvédelmi gyám kérelme alapján a Fővárosi Gyámhivatal 2020. augusztus 7-én indított eljárást a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása tárgyában. Tekintettel arra, hogy a gyermek nevelésbe vételéről rendelkező határozat 2020. március 10-én kelt, az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárás szempontjából a szülő rendszeres kapcsolattartásának időpontjait, illetve a kapcsolattartás teljes hiányát a gyermek nevelésbe vételéről döntő határozat véglegessé válásától kell számítani. Az Ákr. 82. § (1) bekezdése szerint a hatóság döntése végleges, ha azt a hatóság már nem változtathatja meg. A véglegesség a döntés közlésével áll be. A rendelkezésemre álló információk szerint a gyermek

nevelésbe vételéről döntő határozat 2016. március 10-én vált véglegessé, azt a gyermek édesanyja azt 2020. március 12-én átvette, ellene jogorvoslati kérelmet nem nyújtott be. A teljes kapcsolattartás hiánya miatt örökbefogadhatóvá nyilvánítása tárgyában így legkorábban 2020. szeptember 10-én indulhatott eljárás.

A követendő eljárás tekintetében az Ákr. 46. § (1) bekezdés a) pontja a meghatározó, eszerint a hatóság a kérelmet *visszautasítja*, ha *az eljárás megindításának jogszabályban meghatározott feltétele hiányzik, és e törvény ahhoz más jogkövetkezményt nem fűz*.

Megállapítható, hogy mindezek alapján a gyermekvédelmi gyám 2020. július 30-án benyújtott kérelmét vissza kellett volna utasítania. Ennek a visszautasításnak pedig azt a felhívást kellett volna tartalmaznia, hogy ha a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításának feltételei továbbra is fennállnak, akkor a gyermekvédelmi gyám a kérelmét 2020. szeptember 10-én ismételten nyújtsa be. A kérelem ismételt benyújtását követően pedig a Gyer. 37. § (2) bekezdése alapján *sorted kívül eljárásnak* lehetett volna helye. A Fővárosi Gyámhivatal azonban a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításáról csak 2021. január 25-én döntött.

Mindezek alapján megállapítom, hogy a Fővárosi Gyámhivatal eljárása, illetve jogértelmezése a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Megállapítom továbbá, hogy a gyermek életkora miatt, továbbá arra tekintettel, hogy születésétől kezdve kórházban él, valamint, hogy örökbefogadására reális esély van, mindez az eljárás hatásában alkalmas volt arra, hogy a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon.

Intézkedésem

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság bekövetkezése lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében az Ajbt. 32. §-a alapján *felkérem Budapest Főváros Kormányhivatala Gyámügyi és Igazságügyi Főosztályának vezetőjét*, hogy a jövőben az örökbefogadhatóvá nyilvánítás tárgyában indult eljárások során a jogszabályi előírásoknak és a gyermek legjobb érdekének megfelelően, kellő határidőben hozzon döntést, illetve adjon tájékoztatást az érintett gyermek sorsának rendezése érdekében tett intézkedéseiről is.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos